

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKUNDIGE KRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.
Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTEND

en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE
Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch
Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens
de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975
nr. 3394 en nr. 3395.

Verantwoordelijke uitgever : A. VAN ISEGHEM
Ijzerstraat 1
8400 Oostende

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen
getekende bijdragen.

14de jaargang, nr. 4 - april 1985.

VOOR DE INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER, ZIE DE LAATSTE BLADZIJDE

APRIL - ACTIVITEITEN

De Oostendse Heemkundige Kring DE PLATE heeft de eer en
het genoegen zijn leden en belangstellenden uit te nodigen
op 2 voordrachten :

1. Een wandelvoordracht in de reeks "Ken uw stad !" :

"ENSOR IN OOSTENDSE VERZAMELINGEN"

Op zaterdag 20 april om 14 uur stipt, leidt ons bestuurs-
lid, stadsconservator Norbert HOSTYN de belangstellende
leden rond in de genoemde tentoonstelling in het Museum
voor Schone Kunsten, Feest- en Cultuurpaleis, Wapenplein.
De expositie omvat schilderijen, tekeningen, etsen en
litho's van Oostende's grootste kunstenaar.

2. Avondvoordracht die doorgaat op :

donderdag 25 april 1985 om 20u30

in de conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr Colen-
straat 6, Oostende.

Het onderwerp : DE WESTVLAMING FERDINAND VERBIEST ALS
CHINEES ASTRONOOM

Spreker : de heer Roger-Albert BLONDEAU

Dat men zelden sant in eigen land is, bleek eens te
meer toen voor enkele jaren onze pater Ferdinand VERBIEST
uit een bijna drie eeuwendurende anonimiteit gehaald
werd. Deze Westvlaming uit Pittem (°1623) trok halverwege
de zeventiende eeuw als missionaris naar China. Door
zijn grote kennis van het heelal en de sterrenkunde
werd hij er een befaamd man die de bijnaam "blanke man-
darijn" kreeg. Hij stichtte in Peking een observatorioium
en was, gedurende lange jaren, de raadsman van de Keizer
van China. Hij stierf in 1688 in Peking. In het voorbije
jaar werd, in Peking, pater VERBIEST in ere hersteld.

Het observatorium, dat hij inrichtte, werd door de Chinese autoriteiten gerestaureerd. Ook zijn graf en het kerkhof, waar hij begraven werd, kreeg een beurt.

Over het leven van deze buitengewone Westvlaming spreekt vanavond voor u de heer BLONDEAU, Ere-Inspecteur bij het Ministerie van Financiën.

De heer BLONDEAU is lid van het Belgisch Komitee voor de Geschiedenis van de Wetenschappen en van de Bestendige Commissie voor de Geschiedenis van de Wetenschappen van de Koninklijke Academie, waarin hij Secretaris is van de werkgroep China en het Westen.

Afgezien van tal van tijdschriftartikelen is hij de auteur van het monumentale werk : "Mandarijn en astronomie, Ferdinand Verbiest aan het hof van de Chinese Keizer (1970), alsook van Ferdinand Verbiest, als Oost en West elkaar ontmoeten (1983).

Hij is bovendien medewerker van het Westvlaams tijdschrift Septentrion, Ons Erfdeel en van de Schooltelevisie.

Een avond die u niet mag missen. Zoals steeds is de toegang vrij en kosteloos ook voor niet-leden. Elk zegge het voort.

J.B. DREESEN

* * * * *

TABAKSWINKEL SIMON

Zoals reeds eerder in ons tijdschrift meegedeeld heeft "De Plate" vorig jaar het interieur van de gekende tabakzaak SIMON uit de Adolf Buylstraat opgekocht.

De ploeg Gilbert VERMEERSCH - Diesje VAN DUYPENBODEN - Betty BULTEEL zijn rond met de opstellings- en aanpassingswerken van het interieur.

Van deze maand af prijkt de tabakzaak SIMON dan ook in volle glorie in het Heemkundig Museum.

Alle collectiestukken van de Heemkring in verband met "het roken" worden er in ondergebracht.

Een reden om uw bezoek aan uw heemmuseum te hernieuwen!

A. VAN ISEGHEM

* * * * *

OPENING VAN HET MUSEUM - PAASVERLOF

Gedurende de periode van 30 maart tot en met 14 april is ons museum dagelijks (uitgezonderd op dinsdag) geopend van 10 uur tot 12 uur en van 15 uur tot 17 uur.

Gilbert VERMEERSCH

Zijn reis naar Bulgarije in 1906 (3)

Le Carillon, 27 december 1906

's Anderendaags werd ik omstreeks 7 u gewekt door tromgeroffel. Van uit mijn hotelkamer was ik getuige van de aankomst van de prinselijke familie die terugkwam van het kasteel in Euxinograd om de winter in Sofia door te brengen. (N.B. Euxinograd ligt - zoals A. Stracké straks zelf zegt - ca. 5 km ten noorden van Varna en werd gesticht door prins Ferdinand van Bulgarije. Ik heb het alleen in Putzger, Historischer Weltatlas (1969), p. 139 aangetroffen. Als toponiem is het een aardig neologisme, een Griekslavische compositie waarin de Griekse naam voor Zwarte Zee steekt, nl. Pontos Euxeinos dat letterlijk : gastvrije zee betekent (waar de Grieken zich thuis voelden wegens hun talrijke kolonies). Maar die Pontos heette oorspronkelijk axeinos, d.w.z. onherbergzame zee wegens haar stormen en de woeste barbaarse kustbewoners, zodat euxeinos kan opgevat worden als een eufemisme om de toorn van de zeegod te ontgaan).

Die dag heb ik een beetje rondgelopen door de stad en vooral het Turkse kwartier en het kamp der zigeuners bezocht, een half uur buiten de stad. Heel leerrijk om de zeden van die volken te bestuderen.

Bij mijn terugkeer ben ik naar het paleis gegaan waar ik mij liet inschrijven om mijn aankomst te melden. Dezelfde dag nog kreeg ik het bezoek van kanselier Dobrovitsj die me meedeelde dat Z.K.H. de prins mij om 16 u zou ontvangen.

Op het gestelde uur werd ik door generaal-majoor Markof binnengeleid bij Z.K.H. prins Ferdinand die me in privé-audiëntie ontving van 16 u tot 18 u.

De prins liet dan aartshertogin Clotilde en haar dochter aartshertogin Elisabeth van Oostenrijk waarschuwen. Ik genoot de eer eveneens door hen ontvangen te worden en ook door prins Filips van Saksen-Coburg-Gotha, door zijn broer August en diens zoon August-Leopold.

(N.B. Die aartshertogin Clotilde (1846-1927) was de oudste zuster van vorst Ferdinand. Sinds ruim een jaar was zij weduwe van Joseph, aartshertog van Oostenrijk (1833-1905) waarmee ze in 1864 gehuwd was. Aartshertogin Elisabeth (geb. 9.03.1883) was haar dochter. Die Joseph was een neef van aartshertogin Marie Louise, vrouw van Napoleon en schoonbroer van koning Leopold II van België die met Josephs zuster Maria Hendrika (1836-1902) getrouwd was.

August Leopold (1867-1922) was de zoon van August, de tweede broer van Ferdinand I van Bulgarije. De vorst zelf was, bij 't bezoek van A. Stracké, al 7 jaar weduwnaar. Hij was op 20.04.1893 gehuwd met Maria Louisa van Bourbon (1870-1899) oudste dochter van Robert, hertog van Parma (+1907) (de vader van o.a. keizerin Zita). Op 30.01.1894 was Ferdinand een zoon geboren : Boris III.

Hij hertrouwde op 28.02.1908 met Eleonora, prinses van Reuss-Köstritz (1860-1917).

Eerst tegen 18 u kon ik naar mijn hotel terugkeren waar ik toilet maakte om onmiddellijk naar het paleis terug te gaan. De prins was zo vriendelijk geweest mij op een souper uit te nodigen om halfacht.

Bij mijn terugkeer in het paleis werd ik voorgesteld aan de eredames van de prinsessen en aan de gouverneurs van de prinsen. Om 19 u 30 werd ik in de eetzaal binnengeleid waar de hele prinselijke familie bijeen zat. Z.K.H. wees mijn plaats aan naast zijn zoon erfprins Boris, een onderhoudende en vriendelijke jonge man. (N.B. Deze Boris III was toen bijna 13 jaar oud. Op 4 oktober 1918 volgde hij zijn vader op, voerde in de moeilijke naoorlogse omstandigheden een autoritair bewind en sloot zich in maart 1941 bij de As-mogendheden aan. Enkele dagen na een stormachtig onderhoud met Hitler stierf hij op 28.08.1943. Of het door hartaanval of door moord was, blijft onzeker).

De tafel, rijkelijk versierd met planten en bloemen, paste bij het uitgelezen menu. De hele duur van het souper hebben we ons hartelijk onderhouden.

We hadden het vooral over onze maalboten. Herinneringen werden opgehaald uit de tijd dat de passagiers in een kleine sloep naar de maalboot werden gebracht die op de rede lag. De namen van de officieren uit die tijd werden aangehaald.

Ook over de hoteliers werd gesproken en vooral over Mej. Julie Hungs bij wie prinses Clémentine met haar familie gelogeed heeft, in 1872 of 1873, meen ik. (N.B. A. Stracké bedoelt hier Marie Julienne Hungs (4.01.1809 - Oostende 28.11.1873). Zij was ongehuwd en hield een hotel in de Capucijnenstraat 48. Zoals haar zuster Anne Marie (16.03.1807 - Oostende 12.05.1887) was zij afkomstig uit Vaals (in de zuidoosthoek van Nederlands Limburg, vlak bij Aken). Hun neef, Leopold Hungs (Brussel 1852-Oostende 1898), gehuwd met Rosalie Ketelers, hield een hotel in de Van Iseghemlaan 20 en is de stamvader van de latere Oostendse Hungs).

De prinses herinnerde zich met genoeg de naam van de badvrouw Charlotte. Deze begroette Hare Hoogheid elke morgen, wanneer die een bad ging nemen, met de woorden : "Goede morgen, Madame Clémentine". (N.B. A.S. noteert de begroeting letterlijk in het Vlaams).

We zaten met 22 personen aan tafel : 11 leden van de prinselijke familie, 10 leden uit het gevolg en ikzelf. Toen we om 21 u van tafel opstonden, nodigde de prins mij uit nog enkele tijd te blijven. Het was 22 u voorbij toen ik de toelating vroeg mij terug te trekken uit vrees prinses Clémentine te vermoeien. In juni volgend jaar wordt ze 90 jaar.

Vooraleer ik het paleis verliet schonk de prins mij, ter herinnering aan het souper, een dasspeld bezet met edelstenen in FI-vorm (Ferdinand I), met de Bulgaarse kleuren.

's Anderendaags was ik vrij en maakte van de gelegenheid gebruik om de zoölogische en de botanische tuin van de prins te bezoeken. (N.B. Ferdinand van Bulgarije was inderdaad een groot liefhebber van bloemen en een toegewijd ornitholoog. In haar boek : "Autour des trônes que j'ai vus tomber", (Paris, 1924) - emotioneel zwaar geladen memoires - schetst prinses Louise van België (wier huwelijk met Filips van Saksen-Coburg-Gotha op een catastrofe was uitgelopen) een overtrokken beeld van haar schoonbroer. Aanbeden door zijn moeder, haar benjamin. Enerzijds : elegant, intelligent, levenslustig, "homme du monde accompli". Anderzijds : ambitieus, ondoorgrondelijk, diabolisch. Maar ook : "ce passionné de fleurs, cet ami délicieux des oiseaux qu'il choyait dans une volière de conte bleu". En zijn keuken in Sofia was prima).

Tegen halfeen kwam minister Ghenadiëf mij halen om met hem te lunchen. 's Namiddags stuurde de prins zijn auto met de hofferier, de heer Ankof, om zijn land- en tuinbouwinstallaties, zijn boomkwekerijen en zijn prachtige inrichtingen voor veefokkerij te bekijken.

Toen ik tegen 19 u terug in mijn hotel was, opgetogen over alles wat ik gezien had, kreeg ik het bezoek van de heer Sotirof, inspecteur-generaal bij het ministerie van handel en landbouw. Minister Ghenadiëf had hem aange- wezen om mij te vergezellen naar Varna, een heel belangrijke Bulgaarse haven aan de Zwarte Zee.

We kwamen overeen de avondtrein van 8 u te nemen. De minister had plaatsen voor ons gereserveerd tot Varna.

's Anderendaags arriveerden we, om 7 u 's morgens in Gorna-Orjachovitsa gelegen op de lijn Turnovo-Roestsjoek. Het is een stadje van 8.000 à 9.000 inwoners, zeer bekend om zijn paardenmarkt en vooral bezocht door de Dschambozen en door bijna alle zigeuners uit Bulgarije. (N.B. Tijdens die nachtreis is A. Stracké noordwaarts door het Balkangebergte getrokken. Dat is ruim 500 km lang en 150 km breed. Het is de ruggegraat van Bulgarije, beslaat ongeveer één derde van het hele grondgebied en verdeelt het land in twee delen. Het noordelijk gedeelte, ook genoemd Donau-Bulgarije, is een hoogvlakte met een vruchtbaar löss-plateau en met een continentaal klimaat. De spoorweg Turnovo-Roestsjoek, in de oostelijke helft van Donau-Bulgarije, loopt van zuid naar noord. Turnovo is de vroegere hoofdstad van Bulgarije. Roestsjoek, helemaal in het noorden, aan de Roemeense grens, heet nu Roese en is een Donauhaven.

In "Dschambozen" - zo werd mij uit goede bron meegedeeld - steekt het Turkse woord "djambazi" dat paardenkoopman betekent. Overigens leven er in Bulgarije nog altijd Turkse minderheden (volgens de Grote Winkler Prins 8 % op een bevolking van meer dan 8 miljoen). Die ethnische Turken kwamen de laatste tijd in het nieuws wegens een campagne van de regering om hun namen in Bulgaarse te veranderen. Die "bulgarisering" krijgt in het Amerikaanse weekchrift Time (4 maart 1985) een dramatisch karakter. Volgens zijn correspondent in Sofia werden op 12 januari 1985 in Jablonovo, een dorp van 1.800 zielen in noordoostelijk Bulgarije, de Turkse gezinshoofden met militair geweld verplicht op formulieren hun naam "meer Bulgaars" te maken.

Luidens dat bericht werden weigeraars geslagen en met pistolen bedreigd. Van sommigen moesten hun vrouwen zich volledig uitkleden; in enkele gevallen werden ze verkracht. Er zouden ook doden gevallen zijn. Ankara heeft zijn ambassadeur in Sofia teruggedroepen voor beraad en officieel geprotesteerd. Tot de jongste plagerijen behoren - na het opheffen in 1974 van de studie van het Turks - het ééntalig Bulgaars maken van het vroeger tweetalig blad Novi Svetlini (= Nieuw Licht), het sluiten van scholen in Turkse dorpen, het opblazen en slopen van moskeeën, het verbieden aan dokters de islamitische besnijdenis uit te voeren. Die gewelddadige etnische eenmaking zou een weerwraak zijn voor de Ottomaanse overheersing).

De groothandel in vee, de belangrijkste wijn- en groentenooft bewijzen de werkzaamheid van de landbouwbevolking van deze streek. Alle grond hier wordt voortreffelijk bebouwd.

Wat later passeerden we Eski Dsjoemaja (N.B. nu genoemd Turgovisjta) waar ik veel Turken zag en verscheidene minaretten. De spoorweg kruist de Vranarivier. Overal goed verzorgde akkers, zodat ik niet nalaten kan mijn bewondering uit te spreken tegenover de inspecteur-generaal.

Tegen 11 u bereiken we Sjoemla, hoofdplaats van het arrondissement van dezelfde naam. Een stad van ongeveer 25.000 inwoners waarvan de helft Turken zijn. De voornaamste nijverheid hier is leerlooierij. Sjoemla is een vesting met een garnizoen van 6.000 à 7.000 man. In 1878 werd ze door de Turken opgegeven. (N.B. Op oudere kaarten wordt Sjoemla aangeduid als Sjoemen. Van 1950 tot 1973 heette de stad Kolarovgrad en nu weer Sjoemen).

Van daar af is het land zeer moerassig. Overal groeit er riet, vooral langs een groot meer dat, naar het schijnt heel breed is. (N.B. blijkbaar is hier Varnensko Ezero of het Varnameer bedoeld).

Vooraleer we Varna binnenrijden merk ik op dat er grote werken worden uitgevoerd. De Bulgaarse regering, zo verneem ik, is van plan van dat meer een binnenhaven te maken met een lengte van 10 km en direct verbonden met de Zwarte Zee.

Tegen 16 u arriveerden we in Varna. Bij het uitstappen werd ik ontvangen door Dr. P.J. Stojanof, chirurg en staatsdirecteur, door de heer Gavril Avramof, ingenieur en havendirecteur van Varna, door de heer Bogdan Morlof, ingenieur en door Dr. Loevenich. Die heren waren van mijn komst verwittigd door de minister en door de heer Dobrovitsj, chef van de prinselijke kanselarij. Ze zijn tijdens mijn verblijf in Varna tegenover mij zo dienstvaardig geweest dat ik ze hier weer mijn oprechte dank betuig.

Per rijtuig werden wij van 't station naar het Hôtel du Commerce gevoerd waar een appartement voor mij besproken was. Na onze koffers afgezet te hebben gingen we naar de haven. Daar werden we met een sloep naar Galata gebracht, een vissersplaats en een wachtpost ten zuiden van Varna. De zee was een beetje woelig en het weer nogal fris. Toen we bij die primitieve post aanlegden, trokken de brave vissers grote ogen toen ze het doel van ons bezoek vernamen. We wilden nl. weten of er in die waters oesters gevonden werden. Het antwoord was bevestigend.

Daarmee konden we ons programma voor 's anderendaags vastleggen want ik nam me voor eerst mijn zending te volbrengen vooraleer Varna en omstreken te bezoeken.

Ik won nog wat inlichtingen in over de vis-techniek hier. Op ongeveer één km van de kust wordt een groot net gespannen, vastgemaakt aan palen. Dat werk wordt 's morgens vroeg gedaan. Tegen de avond komen de vissers hun vangst binnenhalen. De vis wordt gecontroleerd door een kustwachter en 's anderendaags vroeg naar de leider van het visserijbedrijf gevoerd die alles laat afmijnen. Van de opbrengst gaat 20 % naar de staat, wat enorm is. Met die informatie op zak stapten we weer in de sloep en keerden langs de kustrotsen terug naar Varna. Het was pikdonker toen we er aankwamen. Nadat onze agenda voor de volgende dag opgesteld was, namen de heren afscheid en ging ik aan tafel om te souperen.

De volgende morgen was het zondag. Een rijtuig, ons toegestuurd uit het prinselijk kasteel in Euxinograd, voerde mij en Dr. Stojanof naar het in aanbouw zijnde aquarium, tegenover de zeebaden, te midden van een uitgestrekte vlakte die op een ondernemend man wacht om er een kursaal en een goed beheerd hotel te bouwen. Ik ben er zeker van dat hij er op korte tijd fortuin maakt. Er is geen concurrentie en de huidige hotels zijn 50 jaar ten achteren.

Na dit gedeelte van het programma afgewerkt te hebben nam Dr. Stojanof afscheid om zijn zieken te gaan verzorgen. De heren Ivranof en Satirof vergezelden mij naar het kasteel van Euxinograd. Dat ligt ongeveer 5 km ten noorden van Varna in een prachtig park van bij de 20 ha. In het zuiden daarvan werd, ten gerieve van de prinselijke familie, een kleine haven aangelegd met een havendam van ca. 200 m. Die zal nog van 100 m verlengd worden om verzanding te voorkomen.

Van op het kasteel, dat uitkijkt op de zee, en omgeven is door bloemperken, heb je een grandioos gezicht op Varna en omgeving. Ik had nooit gedacht hier zulke mooie aanplantingen aan te treffen. Het kasteel, onlangs gebouwd, biedt een heel moderne, eenvoudige en toch rijke aanblik.

Bij het doorlopen der appartementen heb ik vele fijne dingen gezien, vooral veel souvenirs van de prinselijke familie die mij herinnerden aan de relaties waarmee ik sinds bijna een halve eeuw vereerd werd door de verschillende leden van de dynastieën van Saksen-Coburg-Gotha, Orléans en Bourbon.

Na het bezoek aan het kasteel, zocht ik het Sint-Dimitriusklooster op dat deel uitmaakt van Euxinograd. Een heel bevallige orthodoxe kerk.

(wordt voortgezet)

Germain BILLIET

DE REIS NAAR AMERIKA

Het is jaren geleden dat een goede vriend mij vroeg of ik het lied kende waarin de woorden "het schip ligt op het strand om te vertrekken naar een vreemd land".

In een schrijfboekje van rond de eeuwwisseling vond ik volgend lied en ik hoop dat het de gevraagde versie is.

Het gaat over de uitwijking van belgen, meestal vlamingen, einde vorige eeuw naar Argentinië en Amerika om er een beter bestaan te zoeken.

Toen ik nog op de kakschool van Masoeur Brigitte zat was er een familie, de mensen waren zeer arm, die zou uitwijken naar Amerika en ik herinner me nog de jongetjes die zongen van : "Amerika en schipaderika" in blijde verwachting van de grote reis naar het onbekende en de grote boot die hen naar de overkant van de oceaan zou brengen van waar ze nooit meer zouden terugkeren, tenware steenrijk. Ik weet niet wat er van die familie geworden is, hopelijk zijn alle verwachtingen ingelost.

Bij meester Derdeyn, in de "vakansieschole" op de oude vuurtoren, en dat was nog een hele tijd vóór de werken aan de nieuwe vissershaven begonnen, leerden we zingen van :

"Wie gaat er mee naar Amerika,
"Daar moeten we niet werken
"Eten en drinken op ons gemak,
"Slapen gelijk een verken
"Ge moet eens zien hoe wel dat 't gaat
"Als ge met de klopper op de deure slaat
"Eén twee drie, daar kwam er een piot,
"J'had geen haar op zijn kletsekop.
"Kletsekop !

Dit lied moet ook zeer bekend geweest zijn, niet alleen te Oostende maar ook op andere plaatsen. Ik vond het terug in verschillende liederenbundels afkomstig uit het binnenland.

Inderdaad de oorspronkelijke versie was :

"Wie gaat er mee naar Verapas
"Daar moeten we niet werken, enz... tot en met "het verken".

En in dit geval zou het terugslaan op de poging van de Belgische regering in de jaren 1840 om een belgische kolonie te stichten in Guatemala (hierover veel meer in het werk van Luc SCHEPENS : VAN VLASKUTSER TOT FRANSCHMAN - uitgave W.E.S. 1973).

Maar nu terug naar ons lied over de "reis naar Amerika". Dat het geen "typisch Oostends lied" is, staat vast. De uitwijking naar Amerika van uit Oostende en zelfs het gewest Oostende was gering, ook na de eerste wereldoorlog.

Alhoewel er in 1924 te Oostende nog twee agenten waren voor de "Red Star Line". Zonder te spreken van de andere lijnen die uitwijkingen naar Amerika "bevorderden" om hun schepen volgeladen - zij het met emigranten - over de plas te krijgen. Daar waren in die tijd nog de "Canadian Pacific" en de "Cunard Line" om er maar twee te noemen. En de ouderen onzer lezers zullen zich nog wel de grote

propagandaplakbrieven herinneren die in de herbergen hingen met een luxepakketboot met drie schouwen. Luxe, maar zeker niet voor de emigranten.

Er werd in de vorige eeuw en rond de eeuwwisseling, betrekkelijk veel propagande gemaakt voor uitwijking naar de overzijde van de Atlantische Oceaan, vooral bij de armsten onder onze mensen. Op sommige plaatsen werden na de hoogmis brieven -echte of gefingeerde - voorgelezen van mensen uit het dorp die uitgeweken waren en die het bijzonder "goed " zouden stellen.

Maar er kwamen ook andere berichten binnengelopen, die evenwel niet op dezelfde luidruchtige manier verspreid werden, maar die toch de oren van de volkszangers bereikten. Zodat we het onderstaande lied gerust mogen beschouwen als een reactie op de destijds gevoerde propaganda om uit te wijken. Het werd gezongen op de markten, op vliegende bladen verkocht en door sommigen interessant genoeg bevonden om overgeschreven te worden in hun "kal-lepingske".

De Reis naar Amerika

(tekstdichter onbekend - melodie ?)

1.

Adieu liefste 't is tijd
Ziet hoe ik ben bereid
Het schip dat ligt op strand
En ik vertrek naar een vreemd land
Met enen kloeken moed
Over Neptunus vloed
Over die woeste zee
Naar die Amerikaanse ree
En ik wil de zee bevaren
Door de haven en door de baren
Adieu, vaarwel, mijn schoon Belgenland
Amerika staat in mijn hart gepland.

2.

O liefste Ferdinand
Is dat uw getrouwe hand
Hoe kunt gij zo bestaan
Van naar Amerika te gaan
In deze wildernis
Waar er anders niets is
Als bossen en fenijn
Van al U troost verlaten zijn
En gij moet daar bij de wilde wonen
In plaats van huizen onder de bomen
Menig matroos sterft in den watervloed
Ach ! minnaar verandert uw gemoed.

3.
Vriendin spreek daar niet van
Stelpt al uw droef getraan
En maakt zo geen verdriet
Want het is voor eeuwig niet
Na enen korten tijd
Zijn wij wederom verblijd
Schept altijd kloeken moed
Draag zorg voor ons zoontje zoet.
Daarin vinde ik mijn plezieren
Van te gaan tot bij de wilde dieren
Om in 't midden van Amerika te gaan
Ik hoop dat God mij zal bijstaan.

4.
Daarmede scheiden wij
Vol droefheid allebei
Naar drie jaren van verdriet
Kreeg zij een onverwachte brief
Alsdát haar lief was dood
Zij riep : God, wat grote nood
Ach mijn verlaten kind
Uw vader is door de dood verslind
Ach Ferdinand zijn dat uwe plezieren
Dat gij moest gaan tot bij de wilde dieren
Waar gij ging maken een fortune groot
Gij ligt verslind nu door de bleke dood.

5.
Daar stond ik in deze brief
'k Beklaag mijn zoete lief
Had ik uwen raad gedaan
Ik had hier niet de dood doorstaan
Antwerpen gij schone stad
Waar ik u verlaten had
Verre van mijn ouders af
Rust ik hier in een vreemd graf
ja hoe dikwijls had ik moeten treuren
De wilde dieren kwamen mij verscheuren
Ziet jonge jeugd wat heb ik misdaan
Met naar Amerika te gaan.

Uit een schrijfboek van Koksijde uit 1881 neem ik volgende variante op bovenstaand lied.

strofe 5 klinkt als volgt :

De laatste woorden die hij sprak
Toen hij zijn geest gaf
't Was adieu mijn liefste zoet
Schep maar altijd kloeke moed
Had ik uw raad gedaan
Niet naar Amerika te gaan
Nu moet ik het leven derven
En door de wilde dieren sterven
O jonge jeugd zoet wat heb ik gedaan
Met naar Amerika te gaan.

Jef KLAUSING

OOSTENDE ANNO 1815 : ALEXANDER CAVALIE MERCER OP WEG NAAR
WATERLOO, OP DOORTOCHT TE OOSTENDE.

Toen Generaal Alexander Cavalié MERCER (°1783) op vijftientigjarige leeftijd stierf te Exeter, liet hij zijn zoon een manuscript na, getiteld :

JOURNAL OF THE WATERLOO CAMPAIGN - KEPT THROUGHOUT
THE CAMPAIGN OF 1815

MERCER, die gestudeerd had aan de Military Academy te Woolwich, was ten tijde van Napoleon Bonaparte's "100 dagen" één van de vele Britse officieren die met hun legerafdeling in allerijl naar het Europese vasteland werden gestuurd om er de onverwachte come-back van de oorlogszuchtige corsicaan tot staan te brengen. De beslissende slag zou midden juni 1815 te Waterloo en omstreken nabij Brussel plaats vinden.

Het vermelde "JOURNAL" was een uitvoerig relaas van MERCER'S militaire avonturen in Vlaanderen en Brabant, voor, tijdens en na dat treffen.

In 1951 werd het in het Nederlandse vertaling van M. CORDEMANS uitgegeven door SCALDIS te Antwerpen. Een exemplaar daarvan berust in het Ostendiana-fonds van de Oostendse Stadsbibliotheek (M 494 1)

* * *

Op 12 april 1815 verlieten MERCER en zijn troepen (bereden geschut) de haven van Harwich en bereikten de volgende dag Oostende, alwaar ze in alle haast op het strand werden afgezet.

Dit leverde ons meteen een uniek getuigenis over onze stad op het einde van het Napoleontische tijdvak op. Een getuigenis dat verre van rooskleurig is...

Laten we MERCER, bij monde van zijn vertaler CORDEMANS, nu zelf aan het woord...

Norbert HOSTYN

...Omstreeks 2 uur 's namiddags, zette een lichte bries uit het N.W. onze agent tot uitvaren aan. We gingen aan boord van onze respectieve schepen met het vooruitzicht op een goede en snelle overvaart. Daarin werden we echter teleurgesteld. Want, daar de bries bij zonsondergang ging liggen, ankerden wij, op het gegeven signaal, aan de monding van de haven, juist toen het donker werd.

De avond was schitterend. De heldere hemel was bezaaid met myriaden sterren boven ons hoofd. Beneden, een kalme, vlakke zee welke de lichten van de stad, die in het verschiet lag, op haar glazige oppervlakte weerkaatste. Enkel de zacht murmelende geluiden die er uit opstegen, samen met het gekabbel van het water onder de boeg van de schepen, onderbraken de plechtige stilte die er heerste, toen

de mannen zich in hun kajuit hadden teruggetrokken. Een lange, lage, zandige streek strekte zich in onze meer onmiddellijke nabijheid uit. Op haar uiterste, naar zee gekeerde punt, kon men amper de donkere massa van Landguardfort onderscheiden.

Bij het krieken van de dag, in de morgen van de 12e, stak een gunstige, alhoewel lichte wind op; we lichtten andermaal het anker en staken in zee. Nadat we de haven uitgevaren waren, lag onze koers een eind ver langs de kust van Suffolk en zo dicht erbij, dat voorwerpen aan land duidelijk konden waargenomen worden. Dit was buitengewoon belangwekkend voor ons die lang te Woodbridge, slechts enkele mijl het land in, gelegerd waren geweest. We kenden elk dorp, elk bosje, elke heuvel - ja nagenoeg elke boom. Daar stonden de huizen waar we zo dikwijls gastvrij ontvangen werden. Daar lagen de schapenweiden waarop we zo dikwijls manoeuvres hadden uitgevoerd. En, terwijl we de monding van de Deben voorbijtrokken, zagen we door onze verrekijkers, op afstand, de hoogsteigen kazerne op de heuvel, met haar pannendaken die beschenen werden door de middagzon.

Nabij Bawdsey verlieten we de kust en stuurden rechtuit over bij een lichte, maar gunstige wind. De lage, zandige kusten van Suffolk verzonken weldra onder de horizon. 's Noenens vervoegden we een vloot koolschepen die naar de rivier vaarden en spoedig daarop zagen we de vuurtoren van Sunksand. Toen de wind ging liggen en het tij ons naar de zandbank toedreef, gingen we voor anker tot bij hoogwater. 's Nachts stelde een lichte bries in de rug en de effen zee ons in de gelegenheid om flink vooruit te komen.

Tegen de morgen (13e) was de wind veel sterker geworden en, alhoewel de kust niet in het zicht was, werden we haar nabijheid gewaar, door het aantal eigenaardige, log-uitziende boten die, in alle richtingen, om ons heen vaarden. Hun voormast, met zijn overgrote breefok, stond rechtop in de boeg, of liever, hing er over. We huurden dan een loods van een dezer boten - een kleine stoere kerel die er rond en welgezend uitzag. Zijn borst was versierd met een zilveren medaille waarvan de beeldenaar een anker vertoonde, zoals de medaille van onze kruiers : het kenteken van zijn beroep.

De arme kerel was nauwelijks aan boord, toen hij bestormd werd met ontelbare vragen : "Waar is Buonaparte ?" "Waar is het Franse leger ?" "Wat zijn de Engelsen van zins ?" "Werd er reeds gevochten ?" enz. enz. Hij verstond of hoorde maar één woord van dat alles : "Buonaparte" en herhaalde gedurig : "Il est capôté", wat vergezeld ging van een veelzeggende beweging met de hand dwars over de keel. Tegelijk deed hij zijn best om van zijn plagers af te geraken en zijn werk te beginnen. Hij verrichtte dit met zeer veel ernst. Wij leidden er spoedig uit af, dat er meer dan gewone moeilijkheden moesten bestaan om de haven van Oostende binnen te varen. Hij zorgde eerst en vooral voor het aanbrengen van een kabel en het oprollen ervan aan dek. We zouden spoedig het gebruik daarvan leren kennen.

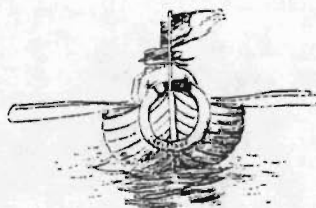
Middelerwijl bleven we de kust naderen. Alhoewel ze steeds onzichtbaar bleef, deelde de loods ons mede dat ze niet veraf meer was. Zijn verklaring werd bevestigd door het opduiken van de kerktoren en de hoge vuurtoren van Oostende. Die staken reeds voor de helft boven de horizont uit, eer het land zelf zichtbaar werd. Toen ontwaarden we een aantal afzonderlijke en afgeronde gele heuvels. Terzelfdertijd kon men de huizen van de stad duidelijk opmerken. Al onze verrekijkers werden naar de kust gericht. We waren ongeduldig en overdreven nieuwsgierig zoals altijd, wanneer men voor de eerste maal een vreemd land, vooral in de huidige belangwekkende stand van zaken, nadert. Toen gaf de loods, tot onze grote teleurstelling, bevel ons schip te doen bijdraaien. We bevonden dat het tij niet zou toelaten de haven vóór 2 uur 's namiddags binnen te varen. Talrijke schepen, brikken en schoeners, lagen bijgedraaid zoals wij en andere kwamen ononderbroken aan.

Niets kon voorzeker meer afkeer wekken dan het uitzicht van de kust. Zandheuvels zover het oog reikte, enkel onderbroken door de grijze en doodse versterkingen en gebouwen van Oostende en, verder naar het Westen toe, door de torens van Mittelkerke en Nieuport, die boven de zandheuvels uitstaken. Daarenboven was het weder weinig geschikt om het tafereel te verlevendigen. Er woei een flinke bries en de hemel was bewolkt. De zee was zwart, ruw en kil. Het land, eenvormig, koud en grijs, leverde amper enig spel van licht en schaduw en dienvolgens geen eigenaardigheid op. Toen we het echter meer van nabij onderzochten, bevonden we dat dit afstotende uiterlijk een liefelijk juweel verborgen hield. Door de openingen, tussen de zandheuvels in, kon men een rijk en vlak landschap zien, begroeid met de levendigste gewassen, en bestippeld met dorpen en hoeven, die tussen bomenlanen en kleine oppervlakten bos verspreid lagen. Toen, af en toe, een zonnestraal doorbrak en dit landschap verlichtte, gaf hij er een dromerig voorkomen aan, dat zeer aangenaam was en ons gemoed, dat teleurgesteld was door het somber uitzicht van de kust, opmonterde.

Een zwarte massa hout, die rechts van de toegang tot de haven uit het water oprees en die, naar we vernamen, een fort was, eiste nu hoofdzakelijk onze aandacht op. Naarmate het tij rijst, wordt de diepte van het water kenbaar gemaakt door verschillende vlaggen die op dit fort gehesen worden. We waren opgetogen toen ten langen laatste de vlag (een rode), welke de nodige diepte voor ons schip aanduidde, werd gehesen en we naar de havenmondung oploeffden...

(vervolgt)

A. C. MERCER

=====

Men behoeft niet erg goed te zijn ingevoerd op het terrein van de regionale en lokale geschiedenis om te kunnen constateren dat deze in de laatste decennia een grote vlucht heeft genomen. Dat zal zeker ook bevorderd zijn door de toegenomen aandacht voor het "gewone" leven en door de behoefte de al te grote generalisaties van de landsgeschiedenis zonodig wat bij te stellen.

De regionale en lokale historici en heemkundigen zijn op dit terrein - gelukkig maar - zonder al te veel theorie aan de slag gegaan, maar er schijnen toch momenten van bezinning nodig te zijn, waarop nagedacht dient te worden over de theoretische onderbouwing van hetgeen door zovelen onderhanden is genomen.

Een bijdrage tot die discussie over nut en oorzaak van de regionale en lokale geschiedschrijving, alsmede over de relatie van deze met de algemene historie én over de methoden en technieken tot onderzoek van deze relatie, is te vinden in het dubbelnummer 76 van het Gronings Historisch Tijdschrift, Groniek.

Voor personen die behoefte hebben aan de eerder door mij genoemde "momenten van bezinning", lijkt kennisneming van dit dubbelnummer, dat geheel aan het regionale en lokale geschiedsonderzoek is gewijd, een goede aanleiding daartoe. Ook het commentaar hierop van Gerard TRIENEKENS in het Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis, nummer 33 (februari 1984) zal hen daarbij zeker behulpzaam zijn. Aanbevelenswaardige lectuur voor een niet geringe groep van belangstellenden, dunkt mij.

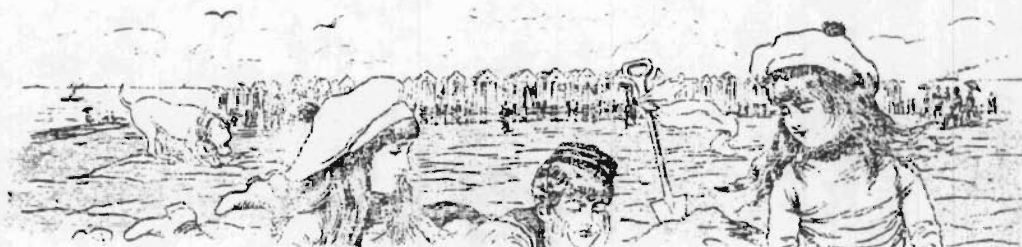
* Verduidelijking :

"GRONIEK : Gronings historisch tijdschrift". Te Groningen (Nederland) uitgegeven door de "Stichting Onafhankelijke Groninger historische studentenpers". Prijs en aantal bladzijden van dit dubbelnummer niet vermeld.

* Bron :

Recencie over het "Jaarboek De Oranjeboom 1983" door Jan VAN DEN DAM. In : "Brabantia. Cultureel tijdschrift" (uitgave : Het Noordbrabants Genootschap, 's-Hertogenbosch, Nederland), jrg. 33, nr. 3, mei 1984, blz. 25.

Emiel SMISSAERT

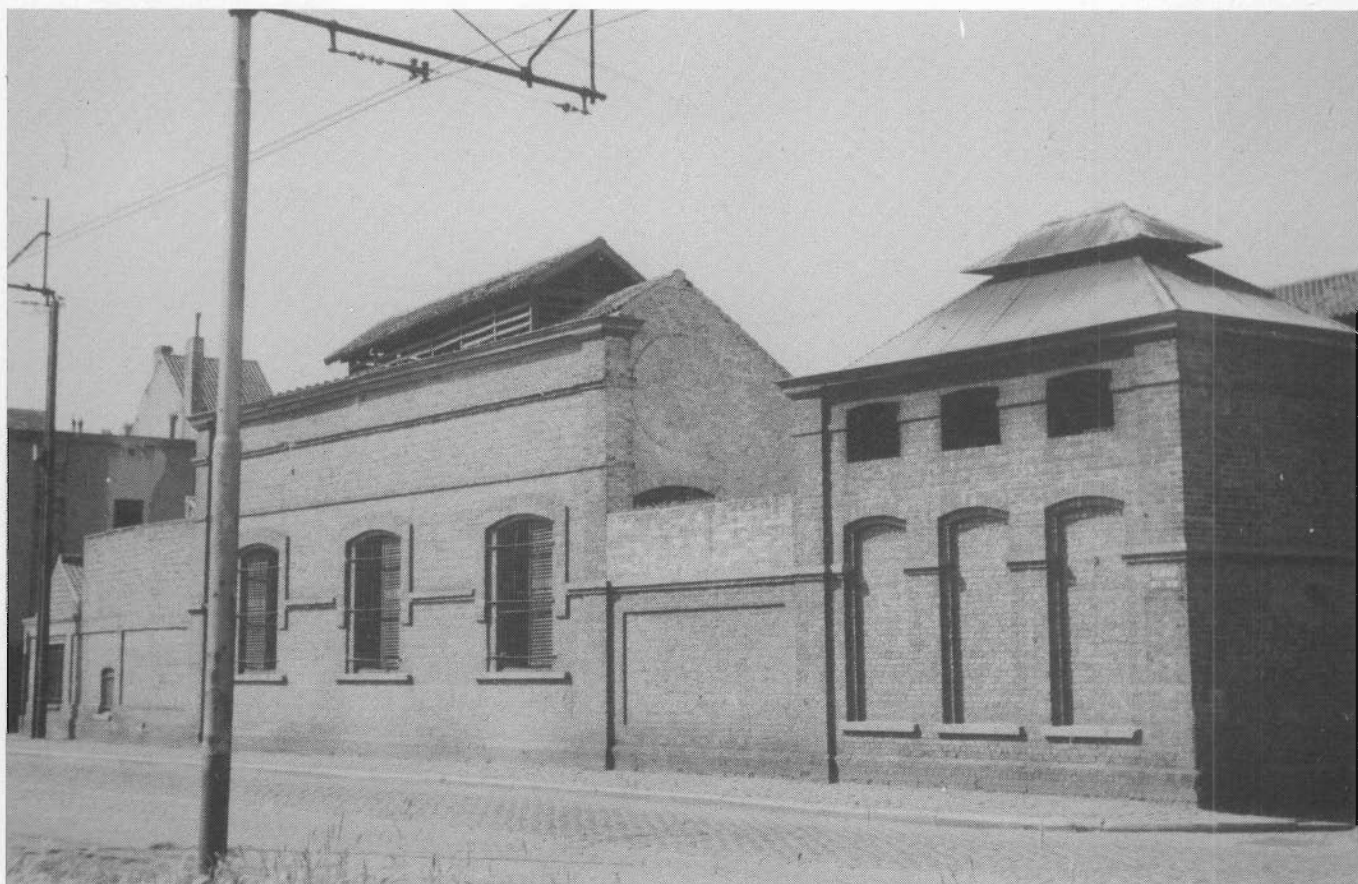

HET "HAZEGRAS" VAN TOEN...

Graaf De Smet de Naeyerlaan, mei 1956 ▲

▼ Stedelijk slachthuis, juni 1952

(verz. S.A.O.)

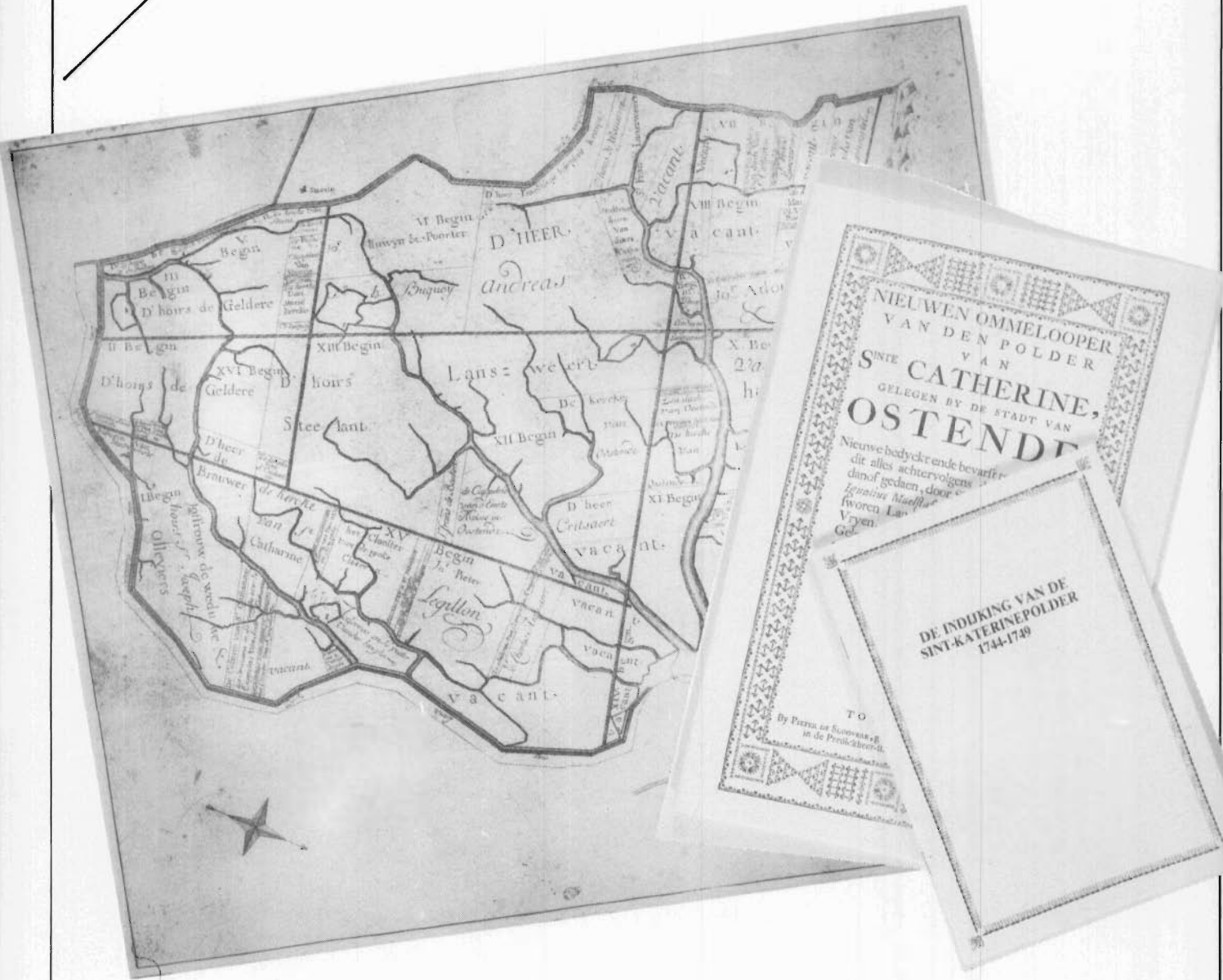
Slechts 200 ex.

Reproductie van de kaart
“Catharinepolder” 1746

met stadsplan Oostende 1980 op kalk.

Plus de 2 afgebeelde brochures

voor de prijs van 650 F.

Te bestellen bij de heer A. Lammaing

Grafisch Bedrijf Lammaing

Torhoutsesteenweg 354 - Oostende

☎ 059/70.71.23

OOSTENDSE MUZIEKMAATSCHAPPIJNEN :

JEUGDFANFARE O.L.V.-COLLEGE, OOSTENDE

In het kader van het ontspanningsleven van de interne leerlingen, die toen nog maanden naeen van huis waren, stichtte E.H. Ernest de SPOT in 1909 "t muziek van 't college".

E.H. Emiel LEFEVERE was een der eerste dirigenten en werd in 1935 opgevolgd door de heer Jozef WIJNSBERGHE. Optredens werden te Oostende en de hele kuststreek verzorgd ter gelegenheid van processies, zeewijdingen, parochiale activiteiten, enz...

Tijdens de twee wereldoorlogen waren er jarenlange onderbrekingen. Als K.S.A.-klikek heropgericht door E.H. Antoon PAUWELS kende de muziekvereniging een korte bloei van 1945 tot 1948.

In 1954 startte E.H. Valeer LUCA, op aandringen van Z.E.H. Arsène CARRON, met een nieuwe fanfare. De heer Walter SOETE was de nieuwe dirigent. De heer LUCA bleef proost tot 1961.

Een eerste optreden vond plaats op 22 mei 1955 op het Hermesstadion ter gelegenheid van een Collegefeest. De fanfare telde toen reeds 60 leden en kwam als een verrassing naar voor.

In 1956 werd de heer SOETE opgevolgd door de heer Marcel MOERMAN, jonge leraar aan het College. De leiding berust nu nog steeds in dezelfde handen, zodat in 1981 de heer MOERMAN hopelijk zijn zilveren jubileum als dirigent zal kunnen vieren.

Door een nauwe samenwerking tussen de heren LUCA, PAUWELS en MOERMAN kende de fanfare een bliksem-opgang (110 leden). Verscheidene grote optredens werden met groot succes verzorgd.

In 1961 werd de heer LUCA als proost opgevolgd door E.H. Louis DUCHEM die deze functie vervulde tot 1970. Sindsdien moet de fanfare het stellen zonder proost. De heer MOERMAN kreeg echter stevige steun van een aantal bestuursleden, allen ex-leden. Vooral de komst van tambour-majoor Guido SEYS, benoemd als leraar op het College, hielp de enorme taak van de dirigent verlichten.

Door de bekwame leiding en de inzet van leden en bestuur verwierf de fanfare een grote bekendheid en prestige. Ze werd een begrip in het culturele leven van Oostende en luisterde talloze openbare manifestaties muzikaal op.

Elk jaar richt de vriendenkring een groots Avondfeest in, in het Kursaal. Telkens mogen de inrichters zich verheugen in de aanwezigheid van een duizend vijfhonderd personen. Dit feest laat, samen met de financiële steun van de Stad Oostende en de opbrengsten van prestaties, toe de zware begroting van een dergelijke muziekvereniging in evenwicht te houden.

In 1968 konden o.a. mooie uniformen aangeschaft.

Tevens mag de fanfare blijven rekenen op de morele steun van de Heer Directeur Pol VAN ZEIR, de leerkrachten van

het O.L.V.-College, de ouders en familieleden en de hele College gemeenschap.

In hetzelfde jaar als het College zijn honderdjarig jubileum kon vieren, herdacht de fanfare in 1979 de 25e verjaring van de heroprichting. Op het jaarlijkse Avondfeest mochten o.a. honderden ex-leden nog voor eenmaal samen musiceren. Het werd een reuze succes. De fanfare zelf ondernam in dit jubileum-jaar een concertreis doorheen Noord-Italië. Deze reis zal wel het hoogtepunt in de geschiedenis van deze muziekvereniging blijven.

Een moeilijkheid die elk jaar weer opduikt is het vervangen van de leden die de school en dus ook de fanfare, verlaten. Het blijft een zware opgave nieuwe leden in een minimum van tijd op te leiden, zodat de fanfare even stijl- en kwaliteitsvol naar voor kan treden. Tot nu toe kon men daar, mits doorgehouden inspanningen en dagelijkse repetities, telkens in slagen.

Voornaamse optredens :

- in eigen land : vooral te Oostende, maar ook te Middelerke, Knokke, Koksijde, Ieper, Kortrijk, Leuven, Lier, Luik, enz.

opluisteren van internationale voetbalwedstrijden, o.a. België-Nederland in 1974 te Antwerpen, en van de Koningsfeesten in 1976 te Brugge en te Brussel.

- in het buitenland : optredens te Duinkerke, Rijsel, Orleans, Den Haag, Leiden, Maastricht, Ridderkerk.

Twee heerlijke Tirolkampen in 1974 en 1977 met o.a. drie onvergetelijke optredens te Innsbruck.

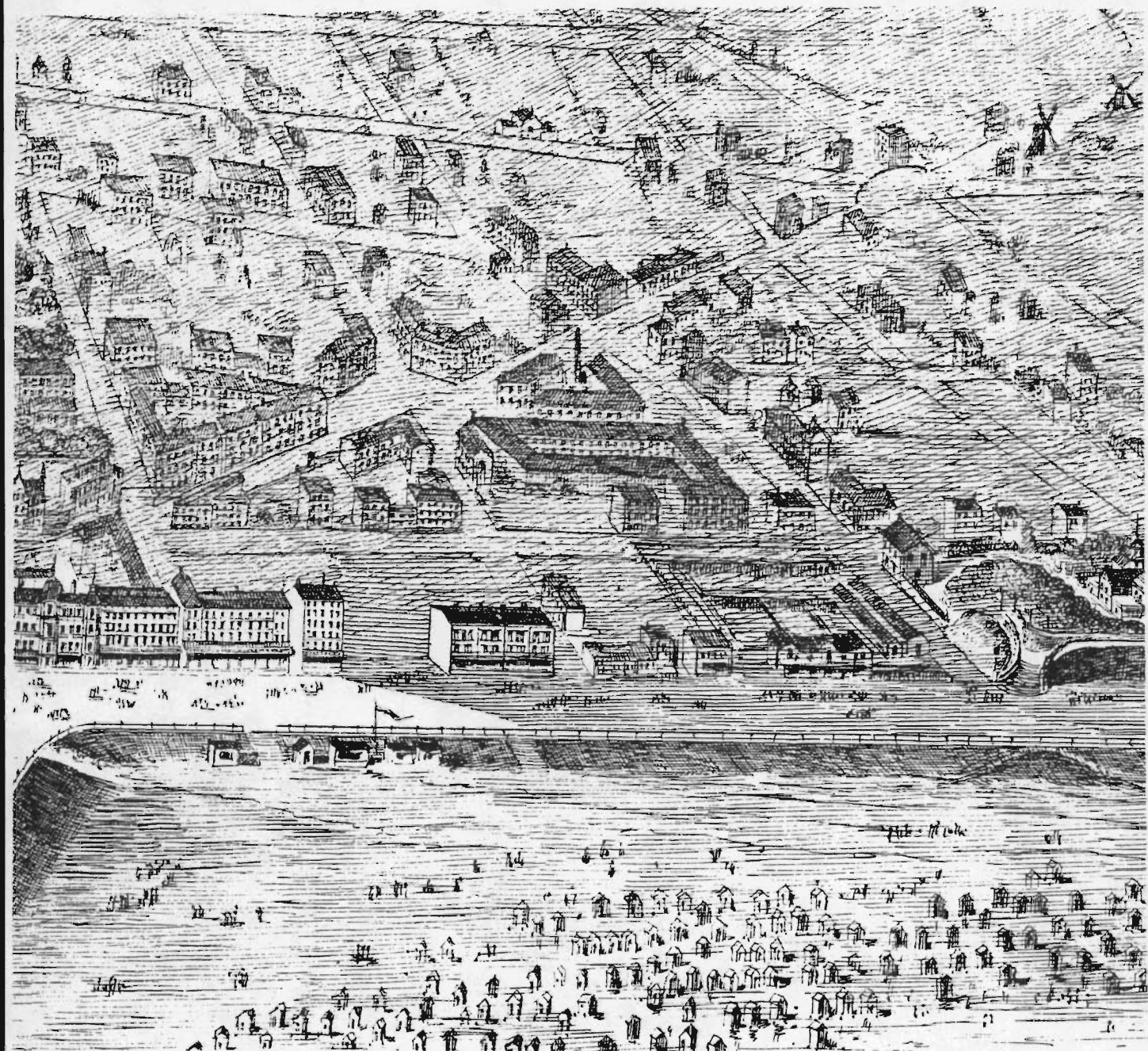
In 1979 een concertreis naar Italië.

Voor het jaar 1981 plant de leiding een nieuwe concertreis doorheen Frankrijk.

Leden van de vriendenkring :

Erwin BATSELEER
Marc DE SLOOVER
Didier FINET
Marcel MOERMAN
Stefaan NYSSSEN
Bernard OPSOMER
Guido SEYS
Jos VALCKE
Jacques VANDENBROUCKE
Daniël VAN DE VIJVER
Philip VANSLEMBROUCK

(medegedeeld door Didier FINET
in 1980)

BIJ DE REPRODUCTIE

Op p. 85/103 publiceerden we een eerste fragment van het perspectiefplan de Brugadel uit 1880.

Hierboven nu een tweede fragment : de zone die westelijk aansluit bij deze op de vorige reproductie.

Het betreft de Zeedijk ten westen van het Kursaal. We zien er nog het Pavillon du Rhin en de oesterput van Royon (1), de Chaletstraat die nog doorloopt tot aan de dijk, tussen oesterput en Kon. Chalet door, en rechts nog eventjes het Chalet zelf.

Let verder ook op het Leopold I plein (nog zonder monument) en Petit Paris (bijna nog niet bebouwd en...zonder frietkot)

(1) Waar later de Venetiaanse Galerijen gebouwd werden.

Norbert HOSTYN

DICKY VERBANCK ... ZEVENTIG !

In februari is ons aller Dicky VERBANCK - voor diegenen die het formeler willen de heer RICHARD VERBANCK - zeventig geworden, een feit dat we niet onopgemerkt laten voorbijgaan.

Geboren in 1915 in Engeland uit Oostendse ouders, afkomstig van voorouders die gedurende enkele eeuwen de Vierboetewakers van Nieuwpoort leverden, wonende te Bredene, is hij een typisch mengproduct van de kust. Hij liep school in Oostende waar zijn ouders een bloeiende vishandel opzetten, die hij later overnam. Hij koppelt een open oog, een heldere geest en een onovertroffen geheugen aan nauwgezetheid en liefde voor de heem- en volkskunde. Dit alles maakt hem een uitstekende Oostendekenner, een verzamelaar van Ostendia en een regelmatig auteur van een reeks artikels over onze streekgeschiedenis. Als ere-voorzitter van Ter Cuere schraagde hij jarenlang, met beide schouders, het geprezen Jaarboek van Ter Cuere en lag hij, in onze zustervereniging aan de basis van talrijke initiatieven. Als effectief lid van onze eigen kring is hij de man op wie nooit vruchteloos beroep wordt gedaan. Mag gebeuren wat wil, Dicky staat altijd met woord en daad klaar om te helpen waar nodig. En daar stopt het niet bij, want als lid en regelmatig bezoeker van de V.V.F., alsook zijn veelvuldige contacten met het Schorre maken van hem een ideale figuur waarrond de wisselwerking van deze vier kringen kan draaien.

Als confrater en vriend wensen we hem een stevige "Profi-
ciat" toe.

J.B. DREESEN

§ * § * § * § * §

BRIXHAM - aanvulling

Hieronder een aanvulling op de tekst van de fotoblz. 85/86.

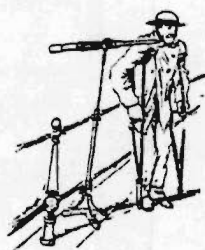
Foto onderaan rechts :

van links naar rechts - zittende personen

1e persoon : de heer J. HAECK - radiotelegrafist

3e persoon : de heer DESMIDT - chef-mécanicien

Deze gegevens werden ons medegedeeld door ons medelid,
de heer André TIMMERMANS.

"Trekarbeid" naar de kust van de Noordzee.
Een nieuw verschenen proefschrift

=====
Het vermelden waard is volgend berichtje, opgenomen in de "Mededelingen" van het "Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap" (L.G.O.G.), gevestigd te Maastricht (Nederland). Te vinden als bijblad van het tijdschrift voor Limburgse geschiedenis en oudheidkunde, "Maasgouw", jrg. 103, 1984, nr. 1 :

" (...) In zijn dissertatie behandelt de heer J. LUCASSEN de seizoengebonden trek van veel inwoners uit België, Zuid- en Oost-Nederland en Westfalen onder de titel : 'Naar de kust van de Noordzee. Trekarbeid in Europees perspectief 1600-1900'. Ook Limburg en de aangrenzende gebieden komen in deze studie uitgebreid aan de orde.

Het boek (= wellicht een uitgave in eigen beheer ?) is te verkrijgen door overmaking van 45 gulden tot 15 juni 1984; daarna : 59,50 gulden. Te storten op girorekening 555.64.59 ten name van J. Lucassen, Voorwillens 135, Gouda (Nederland).

De uitgave telt 336 bladzijden en is verlucht met vele illustraties en kaarten. (...).

Emiel SMISSAERT

+ + + + +
THEMATENTOONSTELLING : uit de Ensorbibliografie

1985 - ENSORJAAR ! "De Plate" als door en door Oostendse vereniging kon uiteraard maar moeilijk achterwege blijven.

De raad van beheer opteerde voor een bibliofiele expositie waarin een overzicht wordt geboden van zo'n 100 jaar publicaties van en over James ENSOR.

En dat blijkt verrassend veel te zijn, zoals je tijdens een bezoek zal kunnen vaststellen.

Deze thematentoonstelling opent op 13 april en loopt tot einde augustus (uitz. dinsdagen en 1 mei). Ze is opgesteld in de Emile Bulcke-zaal van ons museum.

Toegang voor onze leden zoals steeds gratis !

A. VAN ISEGHEM

blad 22 r :

HET BOMBARDEMENT VAN
1745

Na dat het Klooster en de Kerk der Zwarte zusters sedert een kort getal jaren, uit de puinen van nieuw opgebouwd waren, kwam het bombardement van 1745 dezelve zeer gruwzaam en geweldig beschadigen.

Het verhaal van dit bombardement staat in 't lang beschreven bij Bowens ziet hier den korten inhoud :

Gelijk op den 11 Juli 1745 de stad Gent overgegaan was aan den Koning van Frankrijk Lodewijk XV zonder eenig beleg, en den 17 derzelve maand, op gelijke wijs de stad Brugge, zoo geschiede het niet met de stad Oostende die wederstand bood; het bombardement begon op den 18 Augusti ten 10 ure voormiddag, en duurde zonder ophouden tot den 23 derzelve maand 's morgens ten 7 ure, zoodanig dat in die 4 dagen bijna alle Kerken, Kloosters en huizen teenemaal ingestort waren (1)

Van dat getal was ook het Klooster der zwarte zusters.

(1) Remontrent avec la plus vive douleur, Balli, Bourgmestre & Echevins de la ville d'Ostende à son Excellence Monseigneur le comte de Chanclos Gouverneur d'Ostende que depuis 4 jours cette ville se trouve tellement bombardée que presque toutes les églises, couvents et maisons des habitants sont entièrement écroulés....

Liber resolutionum tempore obsidionis 21 Augusti 1745.

blad 23 r :

Om alle schaden te herstellen, vol moed en betrouwen gaan de zusters nog eens aalmoessen bedelen.

Eerweerden Heer Pastor J.B Sarton stelde een smeekschrift op, het welk hij zelf onderteekende, daar mede begaven de zusters zich naar Zijn Hoogwaardigheid de Bisschop van Yper, die zelfs den 20 October 1745 het smeekschrift met zijn handteeken bekrachtigde, en toeliet in geheel zijn Bisdom, aan de zwarte zusters van Oostende, aalmoessen om te halen, en dezelve recommandeerde aan de mildheid van iedereen.

De 6 November daarna bekwamen dezelve zusters de oorlof van de Magistraten der Stad en Raad van Brugge, om eene collecte te doen binnen de stad en de palen, gedurende den tijd van vier dagen.

Alles doet vermoeden dat de zusters zeer wel ontvangen wierden en aanzienlijke aalmoessen bekwamen, want wij vinden niet dat zij verplicht zijn geweest naar andere plaatsen van het land te moeten gaan, gelijk zij deden na het bombardement van 1706.

De geleden schaden wierden welhaast teenemaal hersteld, de zusters loofden den Heer over deze spoedige hulp, en vroegen Hem zegen voor alle hunne weldoeners.

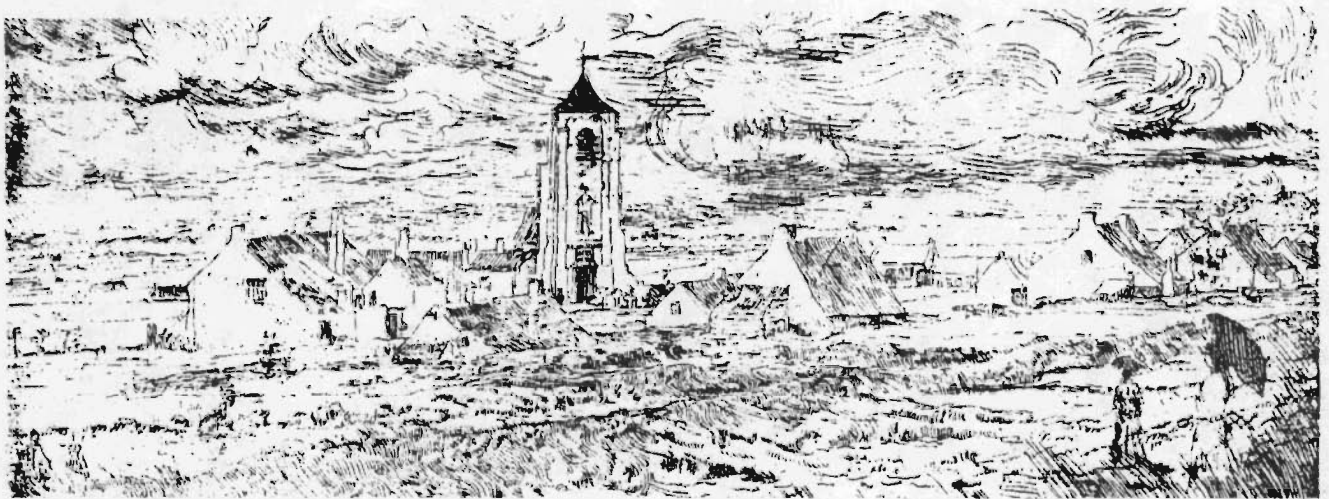
ORGELS IN GROOT OOSTENDE : O.L.V. TER DUINEN (MARIAKERKE)

Over het orgel dat vanaf de bouw van het doksaal en het orgelfront (1768-1770) in deze stemmige kerk zou kunnen gestaan hebben, ontbreekt tot op heden elk spoor.

In 1931 werd een harmonium gekocht door kapelaan Albert LOWIE dat op het doksaal stond opgesteld.

Voor dat het huidige orgel zijn plaats kreeg in het orgelbuffet hebben de Mariakerkenaars een stukje orgelbouwhistorie beleefd dat wellicht uniek is in de Vlaamse orgelbouwannalen.

In de jaren 1956-57 dacht de toenmalige kapelaan er ernstig over om de kerk van een echt pijporgel te voorzien. Hij wist zijn parochianen voor het idee warm te krijgen.

Wat toen gebeurd is vernamen we uit de mond van Stefaan DOMBRECHT die toen nog lid was van de Bisschoppelijke Orgeladviescommissie. Op zekere dag, tijdens een wandeling ontmoette hij een misdienaar uit het kerkje die hem vertelde dat ze nu een echt orgel hadden. Eerst dacht hij aan een grap, maar door die misdienaar overtuigd ging hij toch een kijkje nemen. En warempel, doorheen de orgelkast zag hij iets dat op een orgel geleek. Een "orgelbouwer" uit Hasselt was erin geslaagd om het vertrouwen van de kapelaan te winnen en zo de normale aanbestedingsprocedures te ontwijken ! Zelfs de pastoor van Mariakerke, G. BONE wist niets van het gedrocht dat op het doksaal van het Duinenkerkje was neergezet. Met veel vloerbalken en recuperatiemateriaal uit afgedankte orgels had hij een constructie opgezet achter het orgelbuffet met drie registers (8 v, 4 v & 2 v registers waarvan 8 v en 2 v steeds samen moesten klinken).

De bespeler moest half ineengedoken onder het bouwsel het ding bespelen.

Stefaan DOMBRECHT lichtte daarop de nodige instanties in en bekam de afbraak. Spijtig genoeg bekam de kapelaan van het voorschot (40.000 ₣) slechts de helft terug....

Ter gelegenheid van de Wereldtentoonstelling van 1958 te Brussel brachten een aantal kerkverantwoordelijken een bezoek aan de stand van orgelbouwer STEVENS uit Duffel

die een aantrekkelijk voorstel had, temeer omdat hij alhier weinig bekendheid genoot en trouwens geen instrumenten uit zijn ateliers in de kuststreek had staan. Er werd een aanbesteding gedaan en 3 Vlaamse orgelbouwers boden een offerte aan : Paul ANNEESSENS (Menen), Frans LONCKE (Kortemark) en STEVENS (Duffel).

In een brief van 15 maart 1959 stelde ANNEESSENS voor :

- een volledig mechanisch orgel op basis van een prestant 4-voet (naar het bestaande type orgelkast dus), gedeelde slepen en een aangehaakt pedaal.
- verder 11 spelen met keuze tussen 2 samenstellingen
 - a) met 896 pijpen
 - b) met 944 pijpen
- over de aard der spelen bleef hij zeer algemeen :

prestanten 75 % tin
fluiten 40 % tin
gedekten 25 % tin
tongwerken 50 % tin

Basisprijs: 330.000 F

In zijn brief aan adviseur FRANCOIS van 19 maart 1959 zag LONCKE het zo : een volledig mechanisch orgel met sleepbladen en 1 klavier gebouwd aan de orgelkast. Verder 7 reële spelen alles samen voor 190.700 F. De voorziene samenstelling :

Wilgenpijp 8'
Holpijp 8'
Prestant 4'
Roerfluit 4'
Nazard 2 2/3
Zwegel 2'
Vulwerk 3 k

Zoals gezegd ging de voorkeur uiteindelijk naar orgelbouwer STEVENS, wellicht om de aantrekkelijke prijs en het tweede klavier en pedaal dat tevens voorzien werd (zonder dat ze over eigen spelen beschikten). De huidige beschrijving stemt overeen met het opgemaakt bestek van mei 1959 behalve dat de voorziene wippers vervangen werden door trekkers.

Onderklavier : Prestant 8'
Bourdon 8'
Prestant 4'
Fluit 4'
Nazard 2 2/3
Octaaf 2
Cymbel 3 r

Bovenklavier : Bourdon 8'
Prestant 4'
Fluit 4'
Nazard 2 2/3
Octaaf 2'
Terts 1 3/5
Cymbel 3 r

Pedaal : Bourdon 16'
 Prestant 8'
 Bourdon 8'
 Prestant 4'

Ook hier in feite 7 reële spelen, te weten :

- Bourdon 8'
- Prestant 4'
- Fluit 4'
- Nazard 2 2/3
- Octaaf 2'
- Terts 1 3/5
- Cymbel 3r

De spelen werden in het bestaande meubel ingebouwd op een eikenhouten sleeplade.

Hier een overzicht van de samenstelling der pijpen binnen de orgelkast :

	Hout	Tin 40 %	Tin 75 %
Bourdon 8'	12	44	-
Prestant 4'	-	-	56
Fluit 4'	-	56	-
Nazard	-	56	-
Octaaf 2'	-	-	56
Terts	-	56	-
Cymbel 3r	-	-	168

39 pijpen van de prestant staan in het front, zichtbaar vanuit de kerk.

Achter de speeltafel werden op een aparte windlade nog 12 pijpen toegevoegd om een prestant 8' te bekomen en 12 pijpen voor de uitbreiding van de bourdon 8' tot bourdon 16'.

De speeltafel die oorspronkelijk voorzien was naast het orgelmeubel, moest wegens plaatsgebrek achter de orgelkast worden gebouwd.

Deze speeltafel is voorzien van 2 klavieren waarvan de witte toetsen met ivorine belegd zijn, de zwarte toetsen met ebbenhout. Verder aan de voet 3 puffers met rood licht-sigitaal de koppeling van de 2 klavieren, bovenklavier aan pedaal en onderklavier aan pedaal.

Vermelden we verder dat de tractuur volledig electrisch is en dat het orgel in juni 1960 volledig klaar kwam.

Geraamd op 147.000 Fr bedroeg het uiteindelijke totaalbedrag 190.000 Fr.

Tot op heden voldoet het instrument uitstekend en geniet het een regelmatig onderhoud.

Robert HOSTYN

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN TE OOSTENDE - XXVIII :
HET BORSTBEELD VAN BURGEMEESTER A. VAN GLABBEKE

Het borstbeeld van Burgemeester A. VAN GLABBEKE is één van de recentste aanwinsten van Oostende's beeldhouwkundig patrimonium. Het werd op zaterdag 15 september 1984 officieel als gift verworven.

Begin 1984 maakte de weduwe van Burgemeester VAN GLABBEKE de wens kenbaar aan de Stad Oostende een schenking te doen van 2 portretten van haar man : een geschilderd portret van de hand van Léon SPILLAERT (1937) en een bronzen buste van de hand van Victor DEMANET.

Tijdens een academische herdenkingsplechtigheid in het Feest- & Cultuurpaleis op 15 september '84 had de plechtige overhandiging plaats.

Het portret van SPILLIAERT vond een waardig onderkomen in de Spilliaertzaal van het Museum voor Schone Kunsten. Voor het plaatsen van de buste werd een permanente opstelling in een officiëel stadsgebouw gezocht. Ten slotte opsteerde het Stadsbestuur voor het tussenverdiep van de receptie- en tentoonstellingsruimten in het Feest- & Cultuurpaleis, daar waar ook de gipsen maquettes van KREITZ' "Zee-liedenmonument" staan.

Het borstbeeld, een werkstuk van Victor DEMANET is academisch realistisch te noemen : het toont ons een sterk gelijkend beeld van de geportretteerde, gekleed in de juristentoga. Victor DEMANET (°Givet, 1895 - +Elsene 1964) was leerling van de beeldhouwers D. HURBIN & Constantin MEUNIER. Hij huldigde een traditionele academische stijl en stond vooral gekend als portrettist. In deze specialiteit creëerde hij talloze werken op bestelling.

De plaasteren maquette van de buste werd dezelfde dag door Mevrouw VAN GLABBEKE, samen met andere personalia aan de "De Plate" geschonken. Ze zullen weldra, samen met andere verzamelstukken, dienen om een nieuwe museumsectie "Van Burgemeesters en Stadhuizen" te stofferen.

Norbert HOSTYN

o o

CULINAIRE FOLKLORE - SWIESEN of SWIESELS

Bij een recent, door en door zondagmorgenbezoek aan de buurtbanketbakker, werd ik getroffen door de vraag van een dame, voor mij in de rij, om "VIER SWIESELS en VIER ACHTEN".

Van nature uit nieuwgierig, gluurde ik over haar schouder naar de handen van de bedienende winkeljuffrouw. De "achten" kon ik uit hoofde van de vorm onmiddellijk en onmiskenbaar thuisbrengen. Door deductie kon ik toen ook meteen opmaken wat de dame met "vier swiesels" bedoelde. Nu moet ik zeggen dat het aangeboden helemaal niet overeenstemde met de bepaling van "SWIESEL" die in Desnerck's OOSTENDS WOORDEN-BOEK voorkomt.

Na een paar steekproeven in de middenstad bleek men ook daar de naam SWIES (meervoud SWIESEN of SWIESELS) te gebruiken voor een rond, gedraaid, gebakje voorzien van een glacélaag. Verder bleken er ook LANGE SWIESEN of SWIESELS te bestaan, een gerold gebakje dat echter langwerpiger van vorm is.

Thuis sloeg ik nog maar even mijn DESNERCK (Oostends Woordenboek) en m'n DE BO (Westvlaams Idioticon) na, maar meer dan de traditionele betekenissen; slungel, zonderling en waterachtige drank, lepelspijs vond ik niet.

Een oorsprongsverklaring kreeg ik echter de volgende zaterdagavond op ons wekelijks cafépraatje. Na een paar vernietigende blikken van mijn, door-en door Oostendse, cafévrienden voor mijn onwetendheid, kreeg ik te horen dat het de Oostendse afkorting is van COUQUE SWISSE.

Toch was daarmee de kous niet af, want bij mijn volgend bezoek en vraag in de bakkerij wees me de bakkerin een klein plakkaatje aan waarop SWISS-KOEK stond. Dat leek me eerder Engels van oorsprong.

J.B. DREESEN

§ § § § §

IN DIT NUMMER

- blz. 3 : G. BILLIET : August Stracké - reis naar Bulgarije (3)
- blz. 8 : J. KLAUSING : de reis naar Amerika
- blz. 11 : N. HOSTYN : Oostende Anno 1815 - Alexander Cavalié Mercer
- blz. 17 : D. FINET : Oostendse muziekmaatschappijen - jeugdfanfare O.L.V.-College
- blz. 20 : J.B. DREESEN : Dicky Verbanck ... zeventig !
- blz. 22 : de zwarte nonnen te Oostende - een historiek deel 7
- blz. 23 : R. HOSTYN : orgels in groot Oostende - O.L.V. Ter Duinen
- blz. 26 : N. HOSTYN : monumenten, beelden en gedenkplaten te Oostende - XXVIII
- blz. 26 : J.B. DREESEN : culinaire folklore - swiesen of swiesels

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

Masques scandalisés, 1895